

Treći festival zlatnih ansambala Vojvodine, održan nedavno na novosadskom SPENS-u, oduševio je sve prisutne gledaoce. Sa idejnim tvorcem ovog događaja, gospodinom Miodragom Lonićem, koreografom i umetničkim direktorom KUD „Vila“ iz Novog Sada, razgovarali smo o ovom svojevrsnom spektaklu, kao i sadašnjem trenutku u životu i radu kulturno-umetničkih društava na ovim prostorima. Prvo pitanje za našeg sagovornika je bilo, otkud ideja za organizaciju jednog ovakovog događaja?

-Inicijativa je potekla o Saveza umetničkih društava Vojvodine, je smo smatrali da je održavanje jednog ovakovog festivala, kruna folklorne godine u Vojvodini, na kome će se predstaviti najbolji ansamblji i oni koji najviše vrede u kulturno-umetničkog smislu, sa željom da bude podstrekač razvoja i čuvar kulturno-umetničkih društava, kao bitnog kapitala koji imamo. Sam festival nije samo bitan sa aspekta negovanja tradicije, već je važan i kao deo turističkog potencijala ovog vremena, nešto poput folklorne berze. Ono što poseduju KUD-ovi, od narodnih nošnji, pesme, igre, ogromnog bogatstva koje su nam ostavili naši preci u amanet, koji moramo sačuvati da za buduće generacije bude nadahnuće za stvaranje nekih drugih umetničkih vidova. Iz naših amaterskih društava potekli su svi veliki umetnici, baletski majstori, instrumentalisti, kao što je bio naš prvi koreograf Branko Marković, Saša Petrović, prvak opere, Slobodan Trkulja, Ivan Bosiljić, glumac, i to je samo iz društava koje sam ja vodio, prvo „Sonja Marinković“ iz kojeg je pre dvanaest godina nastao ansambl „Vila“. Prvobitna ideja je bila da se izađe iz klubskih okvira i da se u suštini napravi jedno otvoreno društvo, pa smo zato osnovali i Etno filharmoniju i Hor „Vila“, koji se nedavno predstavio u Sinagogi sa više od sto ljudi na sceni, pevača i muzičara i napravili su spektakl za pamćenje. Ko je bio na koncertu to može i da potvrди.

oKo je organizator ovogodišnjeg III Festivala zlatnih ansambala Vojvodine?

-Podržala nas je Matica seljenika Vojvodine, SPENS, a organizator je bio KUD „Vila“, kao i sva društva koja su učestvovala na koncertu, uz podršku Ministarstva ekonomije i regionalnog razvoja, Odsek za turizam i Pokrajinskog sekretarijata za kulturu. Ja sam bio taj koji je sve to objedinio i na neki način koordinirao. Novi Sad je centar Pokrajine, pa je nekako logično da mi to prezentujemo ovde, da se vide dostignuća društava i da se skrene pažnja na ovu pomalo zapostavljenu oblast kulture i umetnosti. Organizovali smo i okrugli sto sa temom „KUD turistički kapital Vojvodine“. Bili su prisutni i naučna i turistička javnost iz svih krajeva Vojvodine, među njima i direktorka TONS Jadranka Beljan-Balaban i profesori sa Odseka za geografiju i turizam Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu i njihov jedinstveni zaključak je da moramo više skretati pažnju na ono što radimo. Tom prilikom smo otvorili i nebrojano tema za razgovor. Jedna od njih je upotreba folklora prilikom organizacije raznih drugih manifestacija tj. događaja poput tzv. jada, koje ne bi smeće da zaobilaze folklorna društva. Međutim, folklor se danas, uglavnom upotrebljava na neadikvatan način. Veliki problem predstavlja (ne)znanje organizatora da uključi KUD, ne zato što to ne žele, nego zato što to ne znaju da učine na pravi način. Zato je potrebna edukacija i uticaj da se ne prepusta pojedincima da rade organizaciju

za koju nisu pripremljeni, a često je i problem što su pare u pogrešnim rukama. Tako da se sve svodi na to da smo daleko od struke, da nam treba edukativno deo, kako sa organizatorima manifestacija, tako i među nama u kulturno-umetničkim društvima. Potrebno je da anuliramo „lokalne šerife“ kako bi se eliminisala banalizacija KUD-a na lokalnom nivou, da ne idemo u pomodarstvo i u ono što je „in“, čime sve više ličimo na druge zemlje EU. Neophodno je da ostanemo dosledni i autentični, jer samo tako neuniformisani imamo mogućnost da pokažemo svu vrednost i bogatstvo ovog dela Evrope i sveta. Ako se poistovetimo sa drugima neće nam ništa preostati da razmenimo sa njima.

oDa li postoji nekakva centralna organizacija koja šalje informacije društвima ili zainteresovanim ustanovama za nastup KUD-ova?

-Mi to pokušavamo upravo da uradimo. Imamo Savez amatera Vojvodine koji se do sada pokazao kao sterilno telо, sa činovničkim pristupom ovom pitanju. Kulturno-umetnička društva su najpotentnija asocijacija u Vojvodini, jer svako mesto ima folklorno društvo. U mnogim mestima folklor je jedini način i mesto na kome se mladi mogu ispoljavati. Reč je o velikom broj ljudi, preko milion u Srbiji, koji se bave muzičko-scenskim stvaralaštvom, čuvanjem i negovanjem tradicije ovog prostora. Sreća je što je tako. Nažalost, sada je slaba podrška tome. Nas bi trebalo da podržava Ministarstvo kulture i obrazovanja, koje, realno, ima najmanje novca od svih ministarstava. Međutim, mi predstavljamo i svojevrsni turistički kapital, pa bi i u Ministarstvu za ekonomiju i regionalni razvoj, Odsek za turizam, moralo da izvoji određena sredstva za pomoć kulturno-umetničkim društвima. Zato smo i napravili svoju asocijaciju, da skrenemo pažnju na ovaj značajan segment naše kulture. KUD-ovi su oduvek bili naši najbolji ambasadori i za vreme embarga i sada non stop idu i nastupaju po svetu. Mi čak imamo bolje međunarodne kontakte, nego kontakte u svom okruženju.

-Mi smo okruglim stolovima pokušali da dopremo do drugih struktura kako bi smo skrenuli pažnju na sebe. Ali, mislim da presudnu ulogu imaju mediji, koji stalno treba da pišu o nastupima amaterskih društava i sadašnjem trenutku folklora u Srbiji, jer se na takav način razvija i svest o pravim vrednostima. To ne znači da treba da robujemo nekom tradicionalizmu u smislu nekog zaostajanja, ali ono što je dobro treba da zadržimo. Osim toga, članovi kulturno-umetničkih društava su ogroman potencijal ove zemlje, jer, to su uglavnom devojke i mladići koji završavaju fakultete, to je buduća inteligencija ovoga društva i preko njih možemo i treba da se pozicioniramo. Prezentaciju bogatstva folklora svoje zemalje, kroz organizaciju festivala, rade i mnogo razvijenije zemlje, poput Španije, Italije, čak Hrvatske. Mi smo tu u prednosti, jer, uz pomoć tri četiri naša sela možemo da organizujemo međunarodni festival, pošto je svako od njih multinacionalno. Nažalost, danas se prezentaciji folklorne tradicije prilazi površno i neadekvatno, jer se manifestacije održavaju na brzinu, bez jasnog plana i smisla, pa se za takve događaje, tipa gastro i sličnih, folklor uzima kao sporedna stvar. Folklor im dođe kao neka „fasada“, uglavnom bez mogućnosti za ispoljavanje istinskog kvaliteta KUD-ova i onoga što njihov nastup nosi. Takođe, ne postoji ni interakcija sa ljudima iz turističkog miljea, ljudima se ne pruža mogućnost da se fotografišu sa nama, da zaigraju kolo, da ponesu neko lepo osećanje, emociju, sa takvih manifestacija.

oNekoliko stranih televizijskih ekipa je bilo zadržano lepotom naših nošnji i raznovrsnošću igara. Da li to znači da stranci ovo naše bogatstvo cene više od nas?

-Ja sam jedva obezbedio dolazak TV Vojvodine, koja se u poslednjem trnutku odlučila da dođe i direktno prenosi festival i hvala im na tome. Zvali su me iz američke ambasade, bila je japanska ekipa snimatelja i oni su oduševljeni jednom takvom energijom našeg folklora i brojem ljudi okupljenom na jednom mestu. To je retko pozitivna energija. Vidite, kod nas nema potrebe za

obezbeđenjem manifestacija. Recimo, nastup svih 13 ansambala na III Festivalu u Novom Sadu je bio fenomenalan. Svaki ansambl je prezentovao nešto autentično. Po završetku oficijelnog dela, usledilo je druženje 900 ljudi na jednoj večeri, gde se pevalo i igralo do pet sati ujutro. Za sve to vreme niko se nije napisao, nije bilo ni jednog ekscesa, i od početka do kraja su bili prisutni samo pesma i igra. Na tom našem primeru može se govoriti o ljubavi i međusobnoj toleranciji koja vlada u ovim krugovima. Naši koreografi, koji vode ansamble, su prijatelji, a ti mladi ljudi vezani se prijateljstvom do kraja života. Na taj način stvaramo jednu koheziju i zdravu klimu za buduća delovanja, pa i privredna. Nastojimo da to ostvarimo i u razmeni sa ljudima iz inostranstva, gde god nastupamo, da stvaramo prijatelje i prijateljstvo koje će se sutra prenositi i u druge države. Zbog svega navedenog bi trebalo posvetiti maksimalnu pažnju ovom vidu eksponiranja naše zemlje, naše kulture. Znači, nije reč samo sklanjanju mlađih sa ulice i stvaranja zdravog potomstva, već stvaranju bogatog resursa ljudskog potencijala u zemlji i u inostranstvu, koji će tek da se pokaže u budućnosti.

oKako bi, po vašem mišljenju, trebalo predstaviti taj naš folklor? Šta bi sledeće godine trebalo uraditi na ovakvoj manifestaciji da bi ona dobila mesto koje joj pripada?

-Bez društvene podrške nema ništa. Mi sami možemo da izanimiramo neke prijatelje, poznanike, da pomognu u nekim situacijama, ali bez šire podruške, nema napretka. Svi moramo biti zajedno. Uz Sekretarijat za kulturu Pokrajine i gradova, to treba da učine i turističke organizacije i sve ostale velike privredne organizacije koje organizuju različite manifestacije. Danas, kada odete u Mađarsku, u Sentandeu, tamo možete kupiti mađarsku narodnu nošnju. U Srbiji to nemate. Trebalo bi da imamo u centru grada prodavnici, gde bi stranci mogli da kupe nošnje naroda i narodnosti sa tla Vojvodine, da se u njih mogu kupiti naši narodni instrumenti. Mi možemo danas da se pohvalimo da imamo graditelje narodnih instrumenata, gajdi (čak dvojicu), kao i graditelje tamburaških instrumenata, kojima stižu narudžbine iz iz sveta, čak iz Japana, a mi ih ovde nigde ne promovišemo. Imamo i drugih potencijala. Recimo, muzejske primerke nošnji koje nemamo mogućnosti da pokažemo. Mlade ljudi, zanatlije, treba stimulisati time što bi im se dao odgovorajući poslovni prostor uz minimalni zakup, kako bi mogli da pokažu svoje rukotvorine.

oPa kako se onda snalaze kulturno-umetnička društva danas?

-Kako se ko snađe. Učestvujemo u projektima, koji se često površno gledaju. Tako se dešava da čak neka društva koja manje rade dobiju više od onih koja rade. I to je jedan deo tog administrativnog gledanja na našu kulturu. Neki KUD-ovi nemaju ni takve sposobnosti za apliciranje, pa se mnoga društva gase. Imamo fantastično vitalan sektor i mogućnost da preko folklora održavamo jezik, kulturu i tradiciju, ali se za ovu oblast delovanja može reći da je u lošem stanju. KUD-ovi se tretiraju kao nevažna stvar, i zato nam je svaki medijski nastup izuzetno važan, ne bi li, koliko toliko, dopro do ušiju onih koji ovo treba da čuju. Duhovna kultura je ono što se čuva prenošenjem sa generacije na generaciju, što se beleži, što ostaje kao blago trajne vrednosti, pa neka ostane zabeleženo da smo poslednjih godina na ovom planu potpuno omanuli.

oDa li smatrate da bi organizovanje jedne ovakve smotre bilo efektnije da se održava za vreme Poljoprivrednog sajma u Novom Sadu, kada je, realno, naš grad domaćin mnogim poslovnim ljudima, ali i strancima?

-To je dobra pitanje i odlično ideja. I to je greh što se to do sada nije uradilo. Za vreme održavanja Sajma dat nam je prostor u vidu binice u prolazu, na kojoj folklor ne može da pokaže svoju lepotu, sjaj i mogućnosti. Naš Sajam je veliki, ali samo u svom segmentu, a kroz ovaj deo bi bio mnogo bogatiji. Ako bi na adekvatan način pridodao folklor i spojio se sa našom

kvalitetnom poljoprivredom i hranom, to bi bio pravi pogodak. Da nas podrži Novosadski sajam, to za njih ne bi bilo ništa veliko, ali bi za nas bilo dragoceno, jer bismo svetu u punom sjaju pokazali šta skrivamo. Ali, to zavisi od sajamskog menadžmenta i od toga kako oni gledaju na to. Ako se Poljoprivredni sajam spremi godinu dana, onda bi se i ovakva jedna manifestacija, koja bi bila jedna prateća, duhovno najbitnija, morala malo duže pripremati i ne može da je kreira svako. Jako bi voleo da četvrti festival Zlatnih ansambala bude vezan za Poljoprivredni sajam, jer je to manifestacija koja je značajna i koja bi mogla da da ogromne rezultate, ali da se za to stvore povoljni uslovi. Zamislite kako bi to bilo divno kada bi se, kao i ovog puta, pojavio odličan folklorni ansambl iz Gložana u slovačkim narodnim nošnjama, koje su kapital, pa srpskim nošnjama koje su pripremljene od strane kikindskih i novosadskih restauratora, a prikazane na najbolji mogući način, pa prezentacija mađarskog ansambla iz Subotice, to bi toliko obogatilo utiske domaćih, a pogotova stranih posetilaca.

Narodne nošnje su jedna posebna priča. One zahtevaju jedan poseban prosor, posebnu izložbu. Tamuraški i muzički ansambli koji deluju u okviru KUD-a, takođe. To je prilično širok dijapazon stvaralaštva koji treba predstaviti. Da li su dva dana za tako nešto dovoljna?

-Rekao sam već da bi za narodne nošnje i za ljude koji se bave izradom predmeta, u centru grada, u nekom prostoru, trebalo obezbediti adekvatan prostor, poput ateljea na Petrovaradinskoj tvrđavi, da to bude celogodišnja prodajna izložba. Manifestacija Zlatni folklorni ansambl Vojvodine je razdvojena u dva dela, dva dana. Jedan se održava u Sinagogi, u odličnom koncertnom prostoru, gde je smotra tamburaških orkestara, a drugi se dešava na SPENS-u, i tu su zastupljeni igre i pesme. A što se tiče paralelnog održavanja sajamske manifestacije i ove naše, trebalo bi se voditi računa da ako Sajam nema ajekvatni prostor, neka uputi ljude na mesto gde se mi nalazimo, na prostor kao što je ovaj, gde ćemo ispoljiti na najbolji način sve naše bogatstvo i različitosti i bez sumnje sve oduševiti, kao što to uvek i radimo, i to ne samo kod nas već širom sveta. Ja mislim da je Sportski i poslovni centar „Vojvodina“ u Novom Sadu Bogom dan za ovakvu manifestaciju i da bi on morao biti povezan sa Sajmom. Problem u Novom Sadu je i u saradnja među institucijama i preduzeća, jer ljudi iz različitih branši ne sarađuju. U Beogradu je npr. drugačija situacija. Tamo možete sresti ljude koji se bave različitim vrstama muzike, a kada se to spoji, možete se nadati samo spektaklu. I na taj način moramo raditi da budemo organizovani. Ja se nadam da će to uspeti.

Odnos društva prema folkloru je u krizi. Teško izlobiramo ljude, medije da nas podrže, TV ekipe da nas snimaju. Njihov izgovor je da su oni to već radili i da imaju „interesantnija“ dešavanja. Ja znam da greše, vi znate da je to greška, a oni ne znaju kakav propust prave ne samo na ličnom planu već i na globalnom. Mi se divimo ruskim kozacima, što je ok, ali ansambl „Vila“ je gostovao u Pečiju na Danima evropske kulture, u Parizu nastupamo u martu, u Italiji pred 20.000 ljudi, a da ni jedan jedini redak nije napisan o tome u našim medijima, dok na sajtu Peruđe stoji da je nastup našeg KUD-a bio jedan od najlepših nastupa na njihovom gradskom trgu ikada. „Vila“ je bila na 40-tak festivala u poslednjih nekoliko godina po svetu, nastupala je u Budimpešti među devet najjačih ansambala u Evropi. Obavestio sam našu televiziju i odgovorili su mi da nismo u planu. Televizijske kuće svih zemalja učesnica su to prenele osim naše. I to je odnos društva prema nama-rezignirano je zaključio Miodrag Lonić.